

OBSAH

A KOREŇ AKO INTEGRÁLNA ČASŤ RASTLINY (T. JEŠKO)

A. 1	Pôvod koreňa a orgánov výhonku	16
A. 2	Vzájomné vzťahy medzi koreňom a výhonkom	19
A. 2.1	Výmena anorganických látok	19
A. 2.1.1	Voda	20
A. 2.1.2	Minerálne živiny	21
A. 2.1.3	Plyny	23
A. 2.2	Výmena organických látok a energie	24
A. 2.2.1	Tvorenie asimilátov a zdroje energie	24
A. 2.2.2	Translokácia asimilátov	27
A. 3	Distribúcia asimilátov medzi koreň a výhonok	34
Literatúra	. . . . .	35

B ŠTRUKTÚRA KOREŇOV (M. LUXOVÁ)

B. 1	Primárna stavba (M. Luxová, M. Čiamporová, A. Klasová, Š. Kubica)	39
B. 1.1	Rastový vrchol koreňa	39
B. 1.1.1	Koreňový meristém	39
B. 1.1.2	Zväčšovanie buniek	44
B. 1.1.3	Koreňová čiapočka	49
B. 1.2	Primárne pletivá	52
B. 1.2.1	Pokožka	52
B. 1.2.2	Primárna kôra	57
B. 1.2.3	Stredný valec	62
B. 1.2.4	Priebeh diferenciacie vodivých pletív	71
B. 1.2.5	Transferné bunky	72
B. 2	Sekundárna stavba	75
B. 2.1	Vznik a funkcia kambia	75
B. 2.1.1	Sekundárny xylém	78
B. 2.1.2	Sekundárny floém	78
B. 2.2	Felogén	78
B. 3	Vývin koreňovej sústavy	79
Literatúra	. . . . .	82

C METABOLIZMUS KOREŇA (O. GAŠPARÍKOVÁ)

C. 1	Metabolizmus rastúcich buniek koreňa	88
C. 1.1	Sacharidy	89
C. 1.2	Polysacharidy a molekulárna organizácia bunkovej steny	90

C. 1.3	Aminokyseliny	92
C. 1.4	Nukleové kyseliny	93
C. 1.5	Bielkoviny	96
C. 1.5.1	Výstavba enzýmových systémov v rastúcich a dozrievajúcich bunkách koreňa	100
C. 1.6	Cesty biologickej oxidácie glukózy v rastúcich a zreých bunkách koreňa	104
C. 1.6.1	Glykolýza	105
C. 1.6.2	Pentózový cyklus	106
C. 1.6.3	Vznik acetyl-CoA a cyklus kyseliny citrónovej	108
C. 1.6.4	Transport elektrónov v dýchacom reťazci a oxidačná fosforylácia	108
C. 1.6.4.1	Kyanidovo-rezistentná alternativna cesta prenosu elektrónov	109
C. 1.6.4.2	Transport ADP a anorganického fosfátu do mitochondrii	109
C. 1.6.5	Aktivita enzýmov cyklu kyseliny citrónovej a dýchacieho reťazca	111
C. 2	Metabolizmus zreých buniek koreňa	113
C. 2.1	Vzťah medzi dýchaním a aktivitou koreňa	113
C. 2.1.1	Cyklus kyseliny citrónovej — východisko na mnohé syntézy v bunke	114
C. 2.2	Metabolizmus uhlika a absorpcia iónov	114
C. 2.3	Asimilácia dusíka	116
C. 2.3.1	Redukcia nitrátu	116
C. 2.3.1.1	Nitrátoreduktáza	116
C. 2.3.1.2	Nitritoreduktáza	117
C. 2.3.2	Biologická fixácia vzdušného dusíka	119
C. 2.3.3	Primárna asimilácia amoniaku	122
C. 2.3.4	Biosyntéza niektorých aminokyselín i amidov a vzájomné premeny organických zlučenín dusíka	123
C. 2.4	Asimilácia sulfátu (M. Holobradá)	125
C. 2.5	Metabolická aktivita kôry a stredného valca	128
C. 2.6	Tvorenie sekundárnych látok v koreni	129
Literatúra	. . . . .	130

D BIOFYZIKÁLNE PRINCÍPY TRANSPORTU LÁTOK V KORENI (J. MICHALOV)

D. 1	Elektrokinetika transportu látok v biologickom systéme	137
D. 1.1	Difúzia	137
D. 1.1.1	Donnanov potenciál	138
D. 1.1.2	Membránový potenciál	140
D. 1.2	Iónové toky	141
D. 1.3	Permeabilita	144
D. 1.4	Goldmannova rovnica	144
D. 1.5	Vodivosť rozhrania (membránová vodivosť)	145
D. 1.6	Experimentálna aplikácia tokových rovnic	146
D. 1.7	Iónové toky a kompartmentová analýza	149
D. 1.8	Metódy experimentálneho štúdia elektrofyziologických vlastností rastlinných pletív	152
D. 2	Termodynamika biologického systému	154
D. 2.1	Predmet termodynamiky	154
D. 2.2	Termodynamické funkcie	155
D. 2.3	Dynamický otvorený systém	160
D. 2.3.1	Transportné procesy v otvorenom dynamickom systéme a Onsagerove relácie	161
D. 2.4	Nerovnovážna termodynamika	163
D. 2.4.1	Kritériá stability rovnovážnych a stacionárnych systémov	163

D. 2.5	Toky vo vzťahoch trenia a všeobecných sil	164
D. 2.6	Permeabilita membrány neelektrolytov	166
D. 2.6.1	Diskontinuitné systémy	166
D. 2.7	Elektrokinetický fenomén	170
D. 2.8	Poiseuillov zákon	172
D. 2.9	Ohmov zákon	173
D. 2.10	Kvapalinový difúzny potenciál (Liquid-junction potenciál)	173
D. 2.11	Systémy s teplotnými gradientmi	174
D. 2.11.1	Termálna difúzia v spojitych systémoch	174
D. 2.11.2	Termálna osmóza	176
	Literatúra	178

E PRÍJEM A TRANSPORT VODY (V. KOZINKA)

E. 1	Vstup vody do rastliny	182
E. 1.1	Chemický potenciál vody	182
E. 1.2	Vodný potenciál	183
E. 1.3	Stanovenie vodného potenciálu	184
E. 2	Rastlina ako hydraulický systém	187
E. 2.1	Kapacitné zásoby vody v rastline	188
E. 2.2	Kapacitné zásoby vody v stonke	188
E. 2.3	Kapacitné zásoby vody v koreňoch	190
E. 3	Pohyb vody v koreni	192
E. 3.1	Prechod vody cez membrány buniek koreňa	193
E. 3.2	Prechod vody cez ideálne semipermeabilnú membránu	194
E. 3.3	Prechod vody cez membrány priepustné pre rozpustené látky	195
E. 4	Radiálny pohyb vody v koreni	196
E. 4.1	Cesty radiálneho pohybu vody	197
E. 4.2	Pokožka a koreňové vlásky	203
E. 4.3	Prienik vody cez endodermu	205
E. 4.4	Prienik vody do stredného valca	208
E. 4.5	Kontrola vstupu vody do stredného valca	210
E. 4.6	Vstup vody do xylému	210
E. 5	Pozdĺžny tok vody v koreni	211
E. 5.1	Xylém ako pletivo pozdĺžneho toku	211
E. 5.2	Hnacie sily pozdĺžneho toku vody	214
E. 5.3	Bunkové steny ako potenciálna cesta pozdĺžneho transportu vody	218
E. 5.4	Odpor toku vody v cievach a cieviciach	219
E. 6	Prijem vody intaktnou rastlinou	221
E. 6.1	Prijem vody odrezaným koreňovým systémom — koreň ako osmometer	221
E. 6.2	Prijem vody transpirujúcou rastlinou	223
E. 6.3	Prijem vody koreňovým systémom vodných krytosemenných rastlín	224
E. 7	Prijem vody jednotlivým koreňom	226
E. 7.1	Mladé korene a absorbujúca zóna	226
E. 7.2	Prijem vody cez suberinizované korene	229
E. 7.3	Prijem vody koreňovým systémom	231
E. 8	Odpor toku vody v koreňoch a stonke	236
E. 8.1	Odpor toku vody v odrezaných koreňoch	236
E. 8.2	Odpor toku vody v koreňoch intaktnej rastliny	239
E. 8.3	Odpor toku vody v rôznych častiach jednotlivého koreňa	240

E. 9	Prijem vody koreňmi z pôdy	242
E. 9.1	Tok vody v pôde	243
E. 9.2	Rozhranie povrchu koreňa a pôdy	247
E. 9.3	Rast koreňov v pôde	248
Literatúra	. . . . .	250

F PRÍJEM A TRANSPORT IÓNOV (J. KOLEK, M. HOLOBRADÁ)

F. 1	Pôdny roztok	256
F. 2	Pasívny pohyb iónov a roztokov	260
F. 2.1	Difúzia	260
F. 2.2	Donnanov voľný priestor	261
F. 2.3	Gradient osmotického tlaku	261
F. 3	Aktívny transport	263
F. 3.1	Štruktúra a funkcia membrán	263
F. 3.2	Teória prenášačov a kinetika prijmu iónov	267
F. 3.3	Principy chemiosmotickej teórie	273
F. 3.4	Iónové pumpy	275
F. 3.5	Transport iónov v bunke	279
F. 4	Špecifita prijmu iónov	284
F. 4.1	Vplyv sprievodného iónu na príjem	285
F. 4.2	Iónový stav rastliny	285
F. 4.3	Regulácia prijmu iónov metabolitmi	287
F. 4.4	Úloha rastových látok v transporte iónov	289
F. 4.5	Prijem a transport katiónov	290
F. 4.6	Prijem a transport dusíka	294
F. 4.7	Prijem a transport síry	296
F. 4.8	Prijem a transport fosfátu	299
F. 5	Štruktúrne súvislosti transportu iónov	302
F. 5.1	Úloha zdanlivého voľného priestoru (AFS)	302
F. 5.1.1	Aktívny príjem iónov z AFS do protoplastu a jeho metabolická kontrola	303
F. 5.1.2	Metabolická kontrola transportu iónov v pletivách	303
F. 5.2	Radiálny transport	304
F. 5.2.1	Apoplast	305
F. 5.2.2	Symplast	305
F. 5.2.3	Symplast versus apoplast	306
F. 5.2.4	Transport pri vysokých a nízkych koncentráciách iónov	307
F. 5.3	Štruktúrne súvislosti radiálneho transportu	308
F. 5.3.1	Epiderma	309
F. 5.3.2	Kôra	309
F. 5.3.3	Endoderma	311
F. 5.3.4	Pericykel	312
F. 5.3.5	Parenchýmové bunky stredného valca	313
F. 5.4	Pasívne vytekanie iónov z parenchýmových buniek do xylému	314
F. 5.5	Aktívna sekrécia iónov do xylému	315
F. 5.6	Uvoľnenie látok do xylému zo živých buniek xylémových ciev	316
F. 5.7	Transport v xyléme	317
F. 5.8	Zonálnosť prijmu a transportu	318
Literatúra	. . . . .	321

G KOREŇ V NEPRIAZNIVÝCH PODMIENKACH (I. MISTRÍK)

G. 1	Teplota	328
G. 1.1	Vplyv chladu	328
G. 1.1.1	Štruktúrne a metabolické zmeny (I. Mistrík, A. Klasová)	328
G. 1.2	Vplyv mrazu	336
G. 1.2.1	Mechanizmus účinku mrazu	336
G. 1.2.2	Metabolické zmeny spojené s adaptáciou rastlín a odolnosť rastlín proti mrazu	337
G. 2	Sucho	340
G. 2.1	Vplyv sucha na štruktúru buniek (M. Čiamporová)	340
G. 2.2	Metabolické zmeny a odolnosť proti suchu	342
G. 3	Koreň v podmienkach zasolenia (M. Holobradá)	344
G. 3.1	Mechanizmy účinku zasolenia (M. Holobradá)	344
G. 3.2	Prijem a transport iónov (M. Holobradá)	345
G. 3.3	Metabolické zmeny pri zasolení (M. Holobradá)	346
G. 4	Koreň v podmienkach zatopenia pôdy vodou	350
G. 4.1	Štruktúrne zmeny	350
G. 4.2	Metabolické zmeny a odolnosť proti nedostatku O ₂ (I. Mistrík, V. Kozinka)	351
Literatúra	. . . . .	353
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A JEDNOTIEK (J. Michalov)	. . . . .	354
ZOZNAM PREVZATÝCH OBRÁZKOV Z KNIŽNÝCH PUBLIKÁCIÍ	. . . . .	357
SLOVNÍK NIEKTORÝCH ODBORNÝCH VÝRAZOV (T. Ješko)	. . . . .	359
PEŽIOME	. . . . .	363
SUMMARY	. . . . .	367
VECNÝ REGISTER	. . . . .	370